

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРИКЛАДНОГО НАПРЯМУ МІЖНАРОДНОГО РЕГІОНАЛІЗМУ

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE APPLIED DIMENSION OF INTERNATIONAL REGIONALISM

Гольцов А.Г.,

orcid.org/0000-0001-7696-3223

доктор політичних наук,

доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації

Національного університету біоресурсів і природокористування України

Стаття присвячена виявленню основних сучасних тенденцій розвитку прикладного міжнародного регіоналізму. Регіон трактується як міжнародна система, що утворюється й функціонує у певних просторових та часових умовах. У теорії міжнародних відносин традиційно переважають «західні» наукові концепції щодо дослідження процесів у міжнародному житті. Міжнародний регіоналізм, у науково-теоретичному сенсі, трактується як інтегральне сполучення досліджень різних наук щодо утворення та розвитку міжнародних регіонів. Міжнародний регіоналізм, у прикладному сенсі, призначений, передусім, для конструювання нових регіональних систем чи трансформації вже існуючих. Прикладний міжнародний регіоналізм також застосовується для вироблення основних стратегічних засад практичної політики регіоналізації на міжнародній арені, розробки відповідних моделей та проєктів. Дослідження в рамках «старого», «нового» та «порівняльного» напрямів регіоналізму залишаються актуальними для сучасних міжнародних студій. Набувають подальшого ускладнення процеси інтеррегіоналізму та трансрегіоналізму. Міжнародний регіоналізм дає обґрунтування процесів збільшення кількості регіональних організацій, їх географічного розширення, урізноманітнення сфер діяльності. Спостерігається тенденція до формування таких трансрегіональних спільнот держав, які не мають сталих інституцій з дієвими функціями й призначені для забезпечення взаємодії в певних галузях. Перспективною тенденцією є поява та поширення міжнародних «ініціатив», які висуваються та реалізуються окремими достатньо потужними державами. Для реалізації стратегічних цілей регіональних держав розробляються та втілюються геополітичні, гео економічні та геокультурні регіональні проєкти. Актуальним завданням сучасного регіоналізму є визначення шляхів врегулювання міжнародних конфліктів у регіонах світу.

Ключові слова: міжнародний регіон, міжнародна система, теорія міжнародних відносин, міжнародний регіоналізм, інтеррегіоналізм, трансрегіоналізм, міжнародний конфлікт.

The article is devoted to identifying the principal contemporary trends in the development of applied international regionalism. A region is defined as an international system that is formed and functions under specific spatial and temporal conditions. In the theory of international relations, "Western" scholarly concepts have traditionally predominated in the study of processes in international life. International regionalism, in the scientific-theoretical sense, is interpreted as an integral combination of research conducted by various disciplines concerning the formation and development of international regions. In the applied sense, international regionalism is primarily intended for the construction of new regional systems or the transformation of existing ones. Applied international regionalism is also used to elaborate the fundamental strategic foundations of practical regionalization policy in the international arena, as well as to develop relevant models and projects. Research within the frameworks of "old," "new," and "comparative" regionalism remains relevant for contemporary international studies. The processes of interregionalism and transregionalism continue to grow in complexity. International regionalism provides a conceptual justification for the increasing number of regional organizations, their geographical expansion, and the diversification of their spheres of activity. There is a tendency toward the formation of transregional communities of states that lack stable institutions with effective functions and are intended to ensure cooperation in specific sectors. A promising trend is the emergence and dissemination of international "initiatives" proposed and implemented by individual sufficiently powerful states. To achieve the strategic objectives of regional states, geopolitical, geoeconomic, and geocultural regional projects are being developed and implemented. A pressing task of contemporary regionalism is to identify ways to resolve international conflicts in the world's regions.

Key words: international region, international system, theory of international relations, international regionalism, interregionalism, transregionalism, international conflict.

Постановка проблеми. Досить швидкий перебіг глобальних процесів супроводжується фрагментацією геопросторової суспільної організації світу, що проявляється, зокрема, у формуванні та розвитку економічних та політичних регіонів. Міжнародна регіоналізація набуває розвитку на основі подальшої інтернаціоналізації різнобічних зв'язків між акторами в межах певних гео-

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

графічних просторів, які не завжди окреслені державними кордонами. У регіональному співробітництві зростає роль недержавних акторів, зокрема транснаціональних. Найбільш інтенсивні процеси регіоналізації спостерігаються в економічній сфері. Крім того, розвивається співпраця між акторами в політичній, військовій, соціальній, культурній, екологічній та інших сферах. Розвиток міжнародного регіоналізму в сучасному світі стимулюється ще й загостренням регіональних проблем у сфері безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові засади сучасних міжнародних регіональних студій сформовані завдяки працям таких «західних» дослідників, як А. Ачарія, Б. Бузан, Т. Бюрцель, Л. ван Лангенхове, Е. Гаррелл, Г. Генгті, Б. Геттне, Е. Маркузен, Р. Ролофф, Ю. Рюланд, Е. Солінген, Ф. Сьодербаум, Р. Таварес, М. Тело, О. Уейвер та ін. У науковому середовищі тривають дискусії щодо теоретичних питань регіоналізму. Сучасні дослідження акцентують увагу на «порівняльному» регіоналізмі, розвитку інтеррегіоналізму, а також трансрегіоналізму.

У вітчизняній науці проблематика міжнародного регіоналізму актуалізувалася лише наприкінці ХХ ст., і дослідження в цій царині представлені працями О. Брусилівської, В. Власова, М. Дорошка, В. Головченка, В. Зимогляда, П. Ігнатєва, Н. Кодацької, В. Константинова, А. Перфільєвої, Т. Стародуб-Підберезної, В. Щербака та ін. На нинішньому етапі наукові розвідки спрямовані, великою мірою, на вивчення міжнародного регіоналізму в Європі. Дослідження також зосереджені на виявленні шляхів оптимальної інтеграції України в регіональні просторові структури ЄС.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Змістовна сутність міжнародного регіоналізму залишається предметом наукових дискусій. Суттєвий науковий інтерес становлять дослідження співвідношення традиційних та новітніх підходів у міжнародному регіоналізмі. «Західні» моделі міжнародного регіоналізму, попри позитивні досягнення, вважаються недостатньо адекватними при застосуванні в інших частинах світу. Дуже важливо визначити основні тенденції розвитку міжнародного регіоналізму у співвідношенні з процесами інтер- та трансрегіоналізму. Для забезпечення потреб держав світу та міжнародних організацій корисними є дослідження прикладних аспектів сучасного міжнародного регіоналізму. Важливими теоретичними та практичними завданнями постають: виявлення чинників виникнення міжнародних конфліктів у регіонах світу, аналіз їхнього перебігу та пошук шляхів врегулювання.

Формулювання цілей статті. Метою є дослідження прикладного напрямку міжнародного регі-

оналізму, виявлення важливих сучасних тенденцій його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальновизнаного підходу до трактування поняття «регіон» не існує взагалі. У сучасних наукових студіях це поняття може застосовуватися в дуже широкому контексті при розгляді різноманітних геопросторових систем. Спостерігається досить широкий діапазон різноманітних дефініцій у значній кількості наук, наприклад, у географічних (в окремих суспільно-географічних дисциплінах), економічних, політичних, історичних та ін. У рамках такого міждисциплінарного наукового напрямку, як регіональна наука, також зустрічаються різні підходи окремих авторів до визначення поняття «регіон», залежно від їхньої приналежності до певних наукових шкіл чи спільнот, а також у зв'язку зі специфікою поставлених дослідницьких завдань. Різні автори, даючи свої трактування поняття «регіон», можуть пропонувати також власні схеми регіоналізації світу.

При розгляді ієрархічної структури глобального геопростору вважається доцільним виокремлення регіонів на міжнародному та внутрішньодержавному рівнях. Дослідження процесів утворення та розвитку саме міжнародних регіонів становить інтерес у контексті нашого дослідження. Виокремлення авторами тих чи інших міжнародних регіонів здійснюється в залежності від предмету дослідження. Відповідно, вони можуть бути політичними, економічними, екологічними, культурно-цивілізаційними та ін. Як інтегральний варіант, міжнародні регіони можна кваліфікувати в якості комплексних геопросторових утворень, що сформувалися на основі розвинених різноманітних взаємозв'язків між державами, а також іншими акторами міжнародних відносин.

Регіони доцільно розглядати як міжнародні системи, що утворилися й поширюються у світі за умов подальшого розвитку взаємодій між різноманітними акторами. У наукових студіях, про що свідчить аналіз значної кількості праць, регіон доволі часто постає як побудований автором свого роду «конструкт», призначений для розв'язання певного науково-теоретичного чи практичного дослідницького завдання. З позицій «нового» регіоналізму, регіони не існують споконвічно, а формуються (конструюються) у процесі розвитку взаємодії між акторами (суб'єктами). Відповідно, певні регіональні «інтереси та ідентичності формуються в процесі взаємодії та міжсуб'єктивного розуміння» [1, с. 36]. На думку В. Константинова, «міжнародний регіон як елемент вертикальної, ієрархізованої організації світової системи насправді є продуктом регіонального розвитку й, певною мірою, проявом ієрархічності міжнародної системи» [3, с. 74].

На становлення та розвиток міжнародних регіональних студій в країнах Заходу, звісно, суттєво

впливали найбільш авторитетні наукові парадигми. А. Ачарія та Б. Бузан визначили, що міжнародний порядок з домінуванням Заходу відтворювався також у науково-теоретичному осмисленні, і теорія міжнародних відносин заснована на тих самих західних ідеологіях, що й міжнародні відносини сучасності взагалі [5, р. 11]. Тому заради більшої об'єктивності дослідження формування міжнародних регіональних систем та їхніх трансформацій мають спиратися на максимально широкий науково-теоретичний фундамент й емпіричні дані, які стосуються різних частин світу.

Просторові межі міжнародних регіонів можуть зазнавати певних змін, так само, як їхні якісні властивості та кількісні параметри під дією ендогенних та екзогенних факторів. В ієрархічній (вертикальній) структурі геопростору базовим доцільно вважати мезорегіональний (середній) рівень. Усередині окремих мезорегіонів можливе виокремлення невеликих угруповань країн, що мають тісніші взаємовідносини, ніж у межах мезорегіону взагалі. Країни таких груп, які варто іменувати субрегіонами, можуть мати схожі риси фізико-географічного положення, природних умов та ресурсів, політичних та соціально-економічних систем, а також культури, етнічного та релігійного складу населення тощо. На ієрархічному рівні, вищому ніж базовий (мезорегіональний), може бути доцільним виокремлення макрорегіонів, що утворюються внаслідок взаємодії мезорегіонів, субрегіонів та окремих держав. Таке таксонування міжнародних регіонів в окремих випадках відрізняється від традиційних суто географічних підходів до регіоналізації світу.

Поняття «регіоналізація» трактується досить широко. Її можуть розглядати як сукупність процесів взаємодії компонентів у певному геопросторі, внаслідок чого об'єктивно утворюється відносно цілісний комплекс (регіон). З практичного погляду, регіоналізація постає в якості сукупності заходів, що реалізуються задля оптимізації геопросторової організації життя суспільства. Крім того, регіоналізація може трактуватися як результат наукового дослідження, що залежить від суб'єктивних уявлень автора. Взагалі міжнародну регіоналізацію можна уявити як «сукупність процесів інтернаціоналізації в політичній, економічній, культурній та інших сферах суспільного життя, що призводить до формування міждержавних геопросторових утворень, котрі мають певний рівень комплексності» [2, с. 102].

Набувають розвитку дослідження ідейних та нормативних чинників регіоналізації. Б. Геттне та Ф. Сьодербаум наголошували на тому, що для утворення регіону потрібно досягнути достатнього рівня згуртованості акторів (держав), які взаємодіють між собою, необхідна їхня «регіональна консолідація» («regioness») [10]. На думку

О. Брусиловської, «ідеї стають головними в сучасних регіональних процесах, часто випереджаючи економічні та політичні можливості» [1, с. 38]. Варто враховувати вплив на процеси регіоналізації потужних зовнішніх акторів, які прагнуть реалізувати власні геополітичних та гео економічні інтереси. Дедалі вагомішу роль у міжнародній регіоналізації відіграють міжнародні організації та транснаціональні суб'єкти. Б. Геттне та Ф. Сьодербаум констатували, що «економічні, соціальні та культурні мережі розвиваються швидше, ніж формальне політичне співробітництво на регіональному рівні» [10, р. 473].

У глобалізованому світі активно розвиваються процеси політичних, безпекових, господарських, культурних та інших взаємозв'язків між регіонами світу, що кваліфікується як інтеррегіоналізація. Водночас, у міжнародних регіональних системах відбувається подальше ускладнення, що спричинюється зростанням кількості акторів (передусім, за рахунок недержавних) та взаємозв'язків між ними. Спостерігається тенденція до подальшої диверсифікації складу учасників регіональних процесів, особливо за рахунок ТНК, банків, фондів, суспільних об'єднань, рухів тощо. Внаслідок цього набуває розвитку трансрегіоналізація, котра може трактуватися як сукупність процесів взаємодії між акторами з різних регіонів світу. Її характерною особливістю є важлива роль саме транснаціональних акторів. Вважається, що трансрегіоналізацію можна трактувати як розширення та ускладнення інтеррегіоналізації внаслідок участі недержавних акторів.

У міжнародних студіях залишається дискусійним питання щодо співвідношення між поняттями «регіоналізація» та «регіоналізм». Наприклад, мають поширення погляди, що ці наукові категорії можна вважати майже синонімічними. Наприкінці ХХ ст. Е. Гаррелл визначив регіоналізм як «природний, органічний принцип територіальної організації соціальних, політичних, економічних та культурних процесів», а регіоналізацію – як один з його різновидів [12, р. 333]. Регіоналізм доречно поділяти на внутрішньодержавний та міжнародний. Внутрішньодержавний регіоналізм призначений для формування ідейних та теоретичних засад регіональної політики всередині держави, а також розробки стратегії й тактики її здійснення.

Доцільно виділити два основні взаємопов'язані виміри міжнародного регіоналізму. У науково-теоретичному вимірі, його можна розуміти як свого роду інтегральне сполучення політологічних, економічних, соціологічних, культурологічних та інших теоретичних досліджень міжнародних регіонів. У такому разі регіоналізм має формувати ідейні та теоретичні основи регіоналізації. У прикладному вимірі, міжнародний регіоналізм постає в якості практичної політики регіоналіза-

ції, що цілеспрямовано розробляється та втілюється державами світу, міжнародними організаціями й іншими впливовими акторами. У рамках прикладного міжнародного регіоналізму розробляються, зокрема, моделі та проекти геополітичних та гео економічних міжнародних регіональних систем різного рівня [2, с. 106]. Б. Геттне запропонував розглядати регіоналізм з таких трьох позицій: виміри регіону («dimensions»); оцінка акторів; рівні регіону [11, р. 550].

У ХХ ст., особливо після Другої світової війни, міжнародний регіоналізм виник та розвивався як результат створення суверенними державами економічних чи військово-політичних (безпекових) об'єднань, які можна було вважати блоками, враховуючи їх певну «закритість». Йдеться, наприклад, про НАТО чи ЄС. Внаслідок дії процесів екстенсивного й, особливо, інтенсивного розвитку сформувалися досить усталені регіональні структури. Такий тип міждержавного регіоналізму в 1990-х рр. стали називати «старим».

Наприкінці ХХ ст. у міжнародному регіоналізмі спостерігалася активізація процесів формування значно більш «відкритих» регіональних економічних та політичних об'єднань. Країни, що розвиваються, прагнули приєднатися до наявних регіональних структур чи створити нові. Посилювався вплив недержавних акторів, у світі набували поширення транснаціональні мережні структури та ін. Після розпаду соціалістичної системи й самого СРСР постали актуальні завдання щодо формування нових регіональних структур на основі взаємодії постсоціалістичних, а також нових незалежних держав. Водночас, нові суб'єкти стали взаємодіяти з регіональними об'єднаннями. Потрібно було враховувати зростання ролі недержавних акторів, що брали участь у регіональних процесах. Отже, розвивався «новий» міжнародний регіоналізм. Водночас, «старий» регіоналізм не зійшов з міжнародної арени, а, певною мірою, трансформувався в напрямі більшої «відкритості», взаємодії з іншими регіонами, окремими державами та транснаціональними акторами.

Конструювання регіональних систем відбувалося в складних умовах змінної міжнародної кон'юнктури, і новітні форми геопросторової архітектури поставали «продуктом постійних переговорів, результатом диференційованості суспільних відносин, несталість яких визначає тимчасовий характер будь-яких форм їхньої організації» [6, р. 138]. У процесах міжнародної регіональної взаємодії зростала роль внутрішньодержавних суб'єктів (зокрема, регіональних) та транснаціональних акторів.

У ХХІ ст. набув поширення так званий «порівняльний» регіоналізм, розвиток якого пояснюється запровадженням новітніх підходів щодо дослідження регіональних процесів. Увага на

порівняльному підході акцентується, передусім, у зв'язку з необхідністю вивчення великого різноманіття регіональних процесів у різних частинах планети. За твердженням А. Ачарії та Б. Бузана, «у дисципліні про міжнародні відносини західне домінування зберігалось набагато довше, ніж у міжнародні відносинах» [5, р. 5]. Європейський досвід регіоналізму вважається, звісно, вельми корисним, але особливо актуальними завданнями є вивчення на різних континентах: передумов формування міжнародних регіонів, ідейних засад регіональних об'єднань, особливостей взаємодії між акторами, вироблення та втілення регіональних проектів тощо. Гео економічну та, ще меншою мірою, геополітичну моделі ЄС, попри їхню привабливість завдяки успіхам міжнародної інтеграції, можна лише частково реалізувати в інших регіональних об'єднаннях країн світу. Варто враховувати специфічні особливості їх історичного розвитку, політичних, економічних, соціальних, культурно-цивілізаційних та інших факторів. Розробка нових унікальних гео економічних, геополітичних та геокультурних проектів регіональної взаємодії постає вельми актуальним завданням «порівняльного» регіоналізму.

За оцінкою В. Константинова, «регіоналізм проявляється фактично в усіх площинах функціонування системи міжнародних відносин, внаслідок чого сам відчуває на собі вплив усіх провідних тенденцій трансформації цієї системи» [3, с. 74]. Взагалі в становленні та розвитку міжнародних систем у регіонах світу можна спостерігати складне взаємне переплетіння «нового», «старого» та «порівняльного» типів регіоналізму.

У сучасному світі досить інтенсивно розвиваються процеси інтеррегіоналізму, який, за досить поширеним поглядом, являє собою «інституціоналізовані відносини між регіонами світу» [8, р. 3]. Водночас, Г. Генгі запропонував «широке» тлумачення інтеррегіоналізму, що охоплює сукупність відносин, учасниками яких є регіональні організації, регіональні групи, окремі країни з різних регіонів [9]. Змістовне наповнення та провідні напрями прикладного інтеррегіоналізму визначаються, передусім, стратегічними інтересами провідних держав тих міжнародних регіонів, між якими організовується взаємодія.

Водночас, спостерігається тенденція щодо подальшого розвитку трансрегіоналізму, оскільки зростає інтенсивність взаємодії між регіонами світу, збільшується різноманіття учасників за рахунок політичних, економічних, культурних та інших недержавних суб'єктів, держав з різних регіонів тощо. Трансрегіональні програми та проекти співпраці в різних галузях можуть розроблятися та втілюватися спільними зусиллями державних політичних еліт, неформальних елітних груп, вищого менеджменту ТНК та ін. На планетарному

рівні трансрегіоналізм може призводити до формування макрорегіонів та розширенню їхньої взаємодії. Водночас існує думка, що «за сучасних умов трансрегіоналізація є похідною від макрорегіоналізації, це форма глобалізації у межах нового регіоналізму» [4, с. 78]. Окремі автори визначають перспективну тенденцію утворення нового світового порядку на основі взаємодії макрорегіонів – перехід до мультирегіоналізму [11].

За умов зниження стабільності світового порядку потужним стимулом розвитку міжнародного регіоналізму постає безпековий. В інтересах спільного захисту своєї безпеки держави окремих регіонів світу вкрай зацікавлені у формуванні регіональних комплексів безпеки, теорія яких була запропонована Б. Бузаном та О. Уейвером [7]. Безпековий міжнародний регіоналізм передбачає комплексне вирішення питань захисту регіональної безпеки у воєнній (військовій), політичній, економічній, суспільній та екологічній сферах.

У міжнародних регіонах посилюється роль регіональних держав, які постають лідерами (чи навіть гегемонами) в організації регіональної взаємодії. Вони здатні стимулювати процеси регіонального співробітництва, сприяти ресурсному забезпеченню розробки та втілення регіональних проєктів. Наприклад, Туреччина постає в якості організатора різнобічної співпраці своїх партнерів з Центральної Азії та Південного Кавказу.

Однією з тенденцій розвитку міжнародного регіоналізму можна вважати «перетинання» у геопросторі регіональних організацій та «накладання» їх одна на одну. Такі процеси набули поширення не лише в Європі, а й в Азії, Африці, Америці. Дослідження розподілу сфер компетенції окремих регіональних організацій, виявлення шляхів підвищення ефективності їхньої взаємодії на різних ділянках геопростору становлять неабиякий практичний інтерес.

Відбувається формування таких трансрегіональних спільнот держав, які не мають сталих інституцій з дієвими функціями й призначені для забезпечення взаємодії в низці галузей. Йдеться, передусім, про економічне співробітництво, а також про міжнародно-правові, безпекові, екологічні та інші питання, вирішення яких становить взаємний інтерес. Наприклад, БРІКС (організація вже розширилася за рахунок Єгипту, Ефіопії, ОАЕ, Ірану, Індонезії), МІКТА (Мексика, Індонезія, Південна Корея, Туреччина, Австралія) та ін.

Досить перспективною тенденцією виглядає поява та поширення такої форми регіоналізму, як міжнародні «ініціативи», що пропонуються та просуваються окремими потужними державами. Найбільш показовим прикладом є «ініціатива» Китаю «Один пояс, один шлях». КНР запропонувала своїм партнерам досить привабливі умови

участі в цій «ініціативі», яку вже можна трактувати в якості мегапроєкту. Країни-учасниці «ініціативи» не зв'язують себе якимись «жорсткими» зобов'язаннями, вони зацікавлені в отриманні економічних вигід від конкретних проєктів співробітництва.

Окремі регіональні інститути перетворилися на відносно самостійних акторів міжнародних відносин, які пропонують свої норми та цінності, розвивають відносини з іншими регіональними організаціями та суверенними державами. Водночас, спостерігаються випадки загострення конкуренції між регіональними організаціями у певних сферах (наприклад, у міжнародній торгівлі) та на окремих ділянках геопростору.

У ХХІ ст. загрози регіональних конфліктів залишаються актуальними. Злободенними завданнями прикладного міжнародного регіоналізму є: виявлення передумов та чинників виникнення конфліктів, вироблення дієвих засобів запобігання ним, розробка міжнародних механізмів впливу на сторони конфліктів, визначення оптимальних шляхів їхнього врегулювання тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Міжнародний регіоналізм може трактуватися як інтегральне сполучення політичної, соціальної, економічної, культурологічної думки – ідейна та науково-теоретична основа регіоналізації. У прикладному сенсі, міжнародний регіоналізм полягає, зокрема, у конструюванні регіональних систем для реалізації стратегічних цілей зацікавлених міжнародних акторів. У світі інтенсивно розвиваються процеси інтеррегіоналізму, спрямованого на забезпечення взаємодії між регіонами. Триває також активний розвиток трансрегіоналізму. Спостерігається підвищення ролі недержавних акторів у формуванні регіональних структур взаємодії в політичній, економічній та культурній сфері. Окремі потужні держави та міжнародні організації конструюють трансрегіональні міжнародні системи, виходячи зі спільних інтересів. Зростає кількість регіональних організацій, розширюються їхні просторові межі, диверсифікуються сфери діяльності. При цьому неминує «перетинаються» їхні політичні та економічні інтереси, окремі країни стають об'єктами конкуренції між ними. У регіонах світу набувають поширення міжнародні «ініціативи», які не потребують «жорсткого» нормативно-правового оформлення. Актуальною тенденцією є розробка в рамках прикладного міжнародного регіоналізму практичних заходів щодо врегулювання конфліктів у регіонах світу.

Перспективні напрями подальших досліджень стосуються проблемних теоретичних та практичних аспектів міжнародного регіоналізму. Для українських науковців сталий інтерес становить вивчення європейського регіоналізму. Важливе

значення мають також розробки проектів у сфері цтва України з регіональними міжнародними сис-темами з різних частин світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Брусиловська О. Дослідження регіоналізму: чи чекати подальшої еволюції? *Міжнародні та політичні дослідження*. 2023. № 36. С. 30–42. DOI: <https://doi.org/10.18524/2707-5206.2023.36.288705>.
2. Гольцов А. Геополітичний вимір стратегії Російської Федерації на пострадянському просторі. Київ : ЦУЛ, 2018. 392 с.
3. Константинов В. Ю. Еволюція поняття регіону у дослідженні міжнародних політичних регіонів. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2017. Вип. 132. С. 67–77.
4. Перфільєва А. О. Сучасні модифікації регіоналізму. *Acta Securitatae Volyniensis*. 2025. № 5. С. 74–79. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-9385/2025-5-10>.
5. Acharya A., Buzan B. *The Making of Global International Relations: Origins and Evolution of IR at its Centenary*. Cambridge : Cambridge University Press, 2019. 392 p.
6. Allen J., Massey D. *Rethinking the Region*. London : Routledge, 1998. 159 p.
7. Buzan, B., Waever, O. *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 592 p.
8. Interregionalism: A New Phenomenon in International Relations. *Interregionalism and International Relations / H. Hänggi, R. Roloff, J. Rüländ (eds.)*. Oxon : Routledge, 2006. P. 3–14.
9. Interregionalism as a Multifaceted Phenomenon: In Search of a Typology. *Interregionalism and International Relations / H. Hänggi, R. Roloff, J. Rüländ (eds.)*. Oxon : Routledge, 2006. P. 31–62.
10. Hettne B., Söderbaum F. Theorising the Rise of Regionness. *New Political Economy*. 2000. Vol. 5, No 3. P. 457–473. DOI: <https://doi.org/10.1080/713687778>
11. Hettne B. Beyond the «New Regionalism». *New Political Economy*. 2005. Vol. 10, No 4. P. 543–571. DOI: <https://doi.org/10.1080/13563460500344484>
12. Hurrell A. Explaining the Resurgence of Regionalism in World Politics. *Review of International Studies*. 1995. Vol. 21, No 4. P. 331–358. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0260210500117954>

Дата першого надходження статті до видання: 26.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.03.2026